

מעשה בתלמיד אחד שבא לפני ר' יהושע ורבן גמליאל - דף מקורות 1

תפלת הערב אין לה קבע. מאי אין לה קבע? אילימא דאי בעי מצלי כוליה ליליא - ליתני תפלת הערב כל הלילה! אלא מאי אין לה קבע? כמאן דאמר: תפלת ערבית רשות. דאמר רב יהודה אמר שמואל: תפלת ערבית, רבן גמליאל אומר: חובה, רבי יהושע אומר: רשות. אמר אביי: הלכה כדברי האומר חובה. **ורבא אמר: הלכה כדברי האומר רשות.**

תנו רבנן: מעשה בתלמיד אחד שבא לפני רבי יהושע,
אמר לו: תפלת ערבית רשות או חובה?
אמר ליה: רשות.
בא לפני רבן גמליאל,
אמר לו: תפלת ערבית רשות או חובה?
אמר לו: חובה.
אמר לו: והלא רבי יהושע אמר לי רשות!
אמר לו: **המתן עד שיכנסו בעלי תריסין** לבית המדרש.
כשכנסו בעלי תריסין, עמד השואל ושאל: תפלת ערבית רשות או חובה?
אמר לו רבן גמליאל: חובה.
אמר להם רבן גמליאל לחכמים: כלום יש אדם שחולק בדבר זה?
אמר ליה רבי יהושע: **לאו**.
אמר לו: והלא משמך אמרו לי רשות!
אמר ליה: יהושע, עמוד על רגליך ויעידו בדך!
עמד רבי יהושע על רגליו ואמר: אלמלא **אני** חי והוא מת - יכול החי להכחיש את המת, ועכשיו **שאני** חי והוא חי - היאך יכול החי להכחיש את החי?
היה רבן גמליאל יושב ודורש,
ורבי יהושע עומד על רגליו, עד שרננו כל העם ואמרו לחוצפית התורגמן: עמוד! ועמד.

אמרי: עד כמה נצעריה וניזיל?
בראש השנה אשתקד צעריה,
בבכורות במעשה דרבי צדוק צעריה,
הכא נמי צעריה, תא ונעבריה!
מאן נוקים ליה? נוקמיה לרבי יהושע? **בעל מעשה הוא** ;
נוקמיה לרבי עקיבא? דילמא עניש ליה, דלית ליה **זכות אבות** ;
אלא נוקמיה לרבי אלעזר בן עזריה, דהוא חכם והוא עשיר והוא עשירי לעזרא.
הוא חכם - דאי מקשי ליה מפרק ליה,
והוא עשיר - דאי אית ליה לפלוחי לבי קיסר אף הוא אזל ופלח,
והוא עשירי לעזרא - דאית ליה זכות אבות ולא **מצי עניש ליה**.
אתו ואמרו ליה: ניחא ליה למר דליהוי ריש מתיבתא?
אמר להו: איזיל ואימליך באינשי ביתי.
אזל ואמליך בדביתהו. אמרה ליה דלמא מעברין לך?
אמר לה: [לשתמש אינש] יומא חדא בכסא דמוקרא ולמחר ליתבר.
אמרה ליה: לית לך **חיורתא**.
ההוא יומא בר **תמני סרי** שני הוה, אתרחיש ליה ניסא ואהדרו ליה **תמני סרי דרי חיורתא**. היינו דקאמר
רבי אלעזר בן עזריה: הרי **אני** כבן שבעים שנה, ולא בן שבעים שנה.

תנא; אותו היום סלקוהו לשומר הפתח ונתנה להם רשות לתלמידים ליכנס.
שהיה רבן גמליאל מכריז ואומר: כל תלמיד שאין תוכו כברו - לא יכנס לבית המדרש.
ההוא יומא אתוספו כמה ספסלי. אמר רבי יוחנן: פליגי בה אבא יוסף בן דוסתאי ורבנן, חד אמר:
אתוספו **ארבע מאה ספסלי**; וחד אמר: **שבע מאה ספסלי**.

הוה קא חלשא דעתיה דרבן גמליאל, אמר: דלמא חס ושלום מנעתי תורה מישראל. אחזו ליה בחלמיה **חצבי חיורי דמליין קטמא. ולא היא, ההיא ליתובי דעתיה הוא דאחזו ליה.**
 תנא: עדיות בו ביום נשנית, וכל היכא דאמרין בו ביום - ההוא יומא הוה. ולא היתה הלכה שהיתה תלויה בבית המדרש שלא פירשוהו. ואף רבן גמליאל לא מנע עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת, דתנן: בו ביום בא יהודה גר עמוני לפנייהם בבית המדרש, אמר להם: מה **אני** לבא בקהל?
 אמר לו רבן גמליאל: אסור **אתה** לבא בקהל;
 אמר לו רבי יהושע: מותר **אתה** לבא בקהל.
 אמר לו רבן גמליאל: והלא כבר נאמר: +דברים כ"ג+ לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'!
 אמר לו רבי יהושע: וכי עמון ומואב במקומן הן יושבין? כבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל את כל האומות, שנאמר: +ישעיהו י"ו+ **ואסיר גבלות עמים ועתודותיהם שושתי ואוריד כאביר יושבים,** וכל דפריש - מרובא פריש.
 אמר לו רבן גמליאל: והלא כבר נאמר: +ירמיהו מ"ט+ ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון נאם ה' - וכבר שבו.
 אמר לו רבי יהושע: והלא כבר נאמר: +עמוס ט'+ ושבותי את שבות עמי ישראל - ועדיין לא שבו. מיד התירוהו לבא בקהל.

אמר רבן גמליאל: **הואיל** והכי הוה, איזיל ואפייסיה לרבי יהושע.
 כי מטא לביתיה, חזינהו **לאשיתא דביתיה דמשחרן.**
 אמר לו: מכותלי ביתך אתה ניכר שפחמי אתה.
 אמר לו: **אוי לו לדור שאתה פרנסו, שאי אתה יודע בצערן של תלמידי חכמים במה הם מתפרנסים ובמה הם נזונים.**
 אמר לו: נעניתי לך, מחול לי!
 לא אשגח ביה.
 עשה בשביל **כבוד אבא!**
 פייס.
 אמרו: מאן ניזיל ולימא להו לרבנן?
 אמר להו **ההוא** כובס: **אנא** אזילנא.
 שלח להו רבי יהושע לבי מדרשא: מאן דלביש מדא ילבש מדא, ומאן דלא לביש מדא יימר ליה למאן דלביש מדא שלח מדך **ואנא** אלבשיה?
 אמר להו רבי עקיבא לרבנן: טרוקו גלי, דלא ליתו עבדי דרבן גמליאל ולצערו לרבנן.
 אמר רבי יהושע: מוטב דאיקום ואיזיל **אנא** לגבייהו.
 אתא, טרף אבבא.
 אמר להו: מזה בן מזה יזה, ושאינו לא מזה ולא בן מזה יאמר למזה בן מזה: מימיך מי מערה ואפרך אפר מקלה?
 אמר לו רבי עקיבא: רבי יהושע, נתפייסת? כלום עשינו אלא בשביל כבודך! למחר **אני** ואתה נשכים לפתחו.
 אמרי: היכי נעביד? נעבריה - גמירי: מעלין בקדש ואין מורדין! נדרוש מר חדא שבתא ומר חדא שבתא - אתי לקנאווי! אלא: לדרוש רבן גמליאל תלתא שבת, ורבי אלעזר בן עזריה חדא שבתא. והיינו דאמר מר: שבת של מי היתה - של רבי אלעזר בן עזריה היתה.
ואותו תלמיד - רבי שמעון בן יוחאי הוה. : (בבלי ברכות כז ע"ב-כח ע"א)

מעשה בתלמיד אחד שבא ושאל את רבי יהושע תפילת הערב מהו אמר ליה רבן גמליאל תפילת הערב מהו אמר ליה חובה אמר לו והא רבי יהושע אמר לי רשות אמר לו למחר **כשאכנס לבית הוועד** עמוד ושאל את ההלכה הזאת למחר עמד אותו תלמיד ושאל את רבן גמליאל תפילת הערב מהו אמר לו חובה אמר לו הא רבי יהושע אמר לי רשות אמר רבן גמליאל לר' יהושע את הוא אומר רשות אמר ליה לאו אמר לו עמוד על רגליך ויעידוך והיה רבן גמליאל יושב ודורש ורבי יהושע עומד על רגליו עד שריננו כל העם ואמרו לר' חצפית התורגמן הפטר את העם אמרו לרבי זינון החזן אמור התחיל ואמר התחילו ועמדו כל העם על רגליהם **ואמרו לו כי על מי לא עברה רעתך תמיד** הלכו ומינו את רבי אלעזר בן עזריה בשיבה בן שש עשרה שנה ונתמלא כל ראשו שיבות והיה רבי עקיבה יושב **ומצטער ואמר לא שהוא בן תורה יותר ממני אלא שהוא בן גדולים יותר ממני אשרי אדם שזכו לו אבתיו אשרי אדם שיש לו יתד במי להתלות בה וכי מה היתה יתידתו של רבי אלעזר בן עזריה שהיה דור עשירי לעזרא** וכמה ספסלין היו שם רבי יעקב בן סיסי אמר **שמונים ספסלים** היו שם של תלמידי חכמים חוץ מן העומדין לאחורי הגדר רבי יוסי ביר' אבון אמר **שלש מאות** היו שם חוץ מן העומדין לאחורי הגדר כיי דתנינן תמן ביום שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה בשיבה תמן זה מדרש דרש רבי אלעזר בן עזריה לפני חכמים בכרם ביבנה וכי כרם היה שם אלא אילו תלמידי חכמים שהיו עשויין שורות שורות ככרם מיד הלך לו רבן גמליאל **אצל כל אחד ואחד לפייסו בביתו** אזל גבי ר' יהושע אשכחיה יתיב **עביד מחטין** אמר ליה אילין את חיי אמר ליה ועד כדון את בעי מידעי אוי לו לדור שאתה פרנסו אמר לו נעניתי לידך ושלחון גבי רבי אלעזר בן עזריה חד קצר ואית דמרין רבי עקיבא הוה אמר לו מי שהוא מזה בן מזה יזה מי שאינו לא מזה ולא בן מזה יימר למזה בן מזה מימך מי מערה ואפרך אפר מקלה אמר לו נתרציתם אני ואתם נשכים לפתחו של ר"ג אף על פי כן לא הורידו אותו מגדולתו אלא מינו אותו **אב בית דין**.

2. תפילת ערבית רשות או חובה

א. רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק א הלכה ו

וכן התקינו שיהא אדם מתפלל תפלה אחת בלילה שהרי איברי תמיד של בין הערבים מתעכלין והולכין כל הלילה שנאמר היא העולה וגוי' כענין שנאמר ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה וישמע קולי, **ואין תפלת ערבית ג חובה כתפלת שחרית ומנחה**, ואף ע"פ כן נהגו כל ישראל בכל מקומות מושבותיהם להתפלל ערבית **וקבלוה עליהם כתפלת ד חובה**.

ב. טור אורח חיים הלכות ק"ש ותפלה של ערבית סימן רלה

הלכות תפלת ערבית:

וכשיגיע הלילה יתפלל תפלת **ערבית ואינה חובה שלא נתקנה אלא כנגד איברים ופדרים של תמיד של בין הערבים שלא נתעכלו ביום שקרבין והולכין כל הלילה** ומ"מ מצוה איכא ואין לבטלה ורב אלפס כתב דהאידינא קבעוה חובה ואין לבטלה כלל

בית יוסף אורח חיים סימן רלה

א וכשיגיע הלילה יתפלל תפילת ערבית **ואינה חובה** וכו'. **פשוט בכמה דוכתי (ברכות כז): דתפילת ערבית רשות:**

ומ"ש שלא נתקנה אלא כנגד איברים ופדרים וכו'. בריש פרק תפלת השחר (כו):

ומ"ש ומכל מקום מצוה איכא ואין לבטלה. כן כתבו שם התוספות (כו. ד"ה טעה) שאין לבטלה אלא מפני מצוה אחרת העוברת. **והרא"ש (פ"ד ס"י ב) כתב נהי שהיא רשות אין לבטלה אם לא מפני צורך שעה כגון מפני מצוה עוברת ושרא המייניה דלא מטרחינן ליה בפרק קמא דשבת (ט):** **וכן עלה על מטתו בירושלמי (ברכות פ"ד ה"א) דאין מטרחינן אותו לירד** וכן כתבו התוספות בפרק קמא דשבת (שם ד"ה למ"ד) וכיוצא בזה הם דברי ה"ר יונה שכתב בריש פרק תפלת השחר (יח. ד"ה גמ' טעה) שנראין לו דברי ר"י שכתב דהא דאמרין תפלת ערבית רשות היינו לומר שאינה חובה כשאר תפלות אבל מצוה איכא דמצוה לגבי חובה רשות קרי ליה:

והרי"ף כתב דהאידינא קבעוה חובה. כן כתב בפרק תפלת השחר (יט.) ובפרק קמא דשבת (ד.) וכן כתב גם כן הרא"ש שם (ברכות פ"ד ס"י ב) וכן כתב הרמב"ם בפ"א מהלכות תפלה (ה"ו) והרא"ש הקשה על זה בריש פרק תפלת השחר (שם) ואח"כ כתב סתם דברי הרי"ף ולענין אי שרא המייניה או התחיל לאכול אי מטרחינן ליה להפסיק יתבאר בסימן זה (רג. ד"ה וכתב המרדכי):

כסף משנה הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק א הלכה ו

כענין שנאמר ערב ובקר וצהרים וכו':

ואין תפלת ערבית חובה וכו'. **בפרק תפלת השחר (ברכות דף כ"ז ע"ב) איפליגו תנאי ואמוראי אי תפלת ערבית רשות או חובה וכתב הרי"ף אביי אמר הלכה כדברי האומר חובה ורבא אמר הלכה כדברי האומר רשות וקיימא לן הלכה כרבא וה"מ**

היכא דלא צלי כלל אבל היכא דצלי לתפלת ערבית כבר שויה עליה חובה ואי טעי הדר לרישיה וכתב עוד והאידינא נהגו
עלמא לשוויה כחובה :

3. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כו עמוד ב

איתמר, רבי יוסי ברבי חנינא אמר : **תפלות אבות תקנום** ; רבי יהושע בן לוי אמר : תפלות כנגד **תמידין תקנום**. תניא כוותיה
דרבי יוסי ברבי חנינא, ותניא כוותיה דרבי יהושע בן לוי. תניא כוותיה דרבי יוסי ברבי חנינא : אברהם תקן תפלת שחרית -
שנאמר +בראשית י"ט+ וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא תפלה, שנאמר +תהלים ק"ו+
ויעמד פינחס ויפלל ; יצחק תקן תפלת מנחה - שנאמר +בראשית כ"ד+ ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, ואין שיחה אלא
תפלה, שנאמר +תהלים ק"ב+ תפלה לעני כי - יעטרף ולפני ה' ישפך שיחו, **יעקב תקן תפלת ערבית** - שנאמר +בראשית כ"ח+
ויפגע במקום וילן שם, ואין פגיעה אלא תפלה, שנאמר +ירמיהו ז'+ ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה
ותפלה ואל תפגע - בי.

4. שפת אמת בראשית פרשת ויצא

במדרש ע"פ ויחלום כמה לך בשרי בארץ ציה כו'. כי יעקב אבינו ע"ה לא הוצרך לחלומות. אך כי הלך לחו"ל ושם לא הי'
יכול לראות בהקיץ. לכן נראה לו בחלום. והנה יעקב רצה בזה שיתגלה לו השי"ת גם במקום החושך אשר מוכרח להיות
ע"י חלום. וז"ש כמה לך שמצפה לראות גם בארץ ציה כנ"ל. וזה עצמו ענין תפלת ערבית וגם מ"ש חז"ל תפלת ערבית
רשות שא"א לבוא לתפלה זו רק מי שאין צריך לזה ובעצמו חפץ להכניס עצמו במקום החושך כדי להכניס הארת הקדושה
גם במקומות הללו. זה יכול להתפלל ת"ע כנ"ל. ואמרנו כי זה פ"י ובשכבך. שיהגה האדם כל היום בעבודת הבורא וישתוקק
תמיד לזה וממילא יהרהר גם בשכבו ממש בדברי תורה. וז"ש ודברת בס' כו' בשכבך ממש כנ"ל :

5. תלמוד בבלי מסכת בכורות דף לו עמוד א

רבי צדוק הוה ליה בוכרא, רמא ליה שערי בסלי [נסריה כילי ערובה ערבה קלופה], בהדי דקאכיל איבזע שיפתיה, אתא
לקמיה דרבי יהושע, אמר ליה : **כלום חילקנו בין חבר לעם הארץ?** אמר לו רבי יהושע : הן. אתא לקמיה דרבן גמליאל אמר
ליה : חילקנו בין חבר לעם הארץ? אמר ליה רבן גמליאל : לא, אמר ליה : והא רבי יהושע אמר לי הן! אמר לו : המתן עד
שיעלו בעלי תריסין לבית המדרש. כיון שנכנסו לבית המדרש, עמד השואל ושאל : כלום חילקנו בין חבר לעם הארץ? א"ל
רבי יהושע : לאו, א"ל רבן גמליאל : והלא משמך אמרו לי הן, יהושע עמוד על רגליך ויעידו בך! עמד רבי יהושע על רגליו
ואמר : היאך אעשה, אילמלי אני חי והוא מת יכול החי להכחיש את המת, עכשיו שאני חי והוא חי, היאך חי יכול להכחיש
את החי? והיה ר"ג עומד ודורש ור' יהושע עומד על רגליו, עד שריננו כל העם ואמרו לחוצפית המתורגמן : עמוד, ועמד.

6. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף כד ע"ב-כה ע"א

משנה. מעשה שבאו שנים, ואמרו : ראינוהו שחרית במזרח וערבית במערב. אמר רבי יוחנן בן נורי : עדי שקר הם. כשבאו
ליבנה קיבלן רבן גמליאל. ועוד באו שנים ואמרו : ראינוהו בזמנו, ובליל עיבורו לא נראה. וקיבלן רבן גמליאל. אמר רבי
דוסא בן הורכניס : עדי שקר הן ; היאך מעידים על האשה שילדה, ולמחר כריסה בין שיניה? אמר לו רבי יהושע : **רואה אני
את דבריך. שלח לו רבן גמליאל : גוזרני עליך שתבא אצלי במקלך ובמעוטיך ביום הכפורים שחל להיות בחשבונוך.** הלך
ומצאו רבי עקיבא מיצר. אמר לו : יש לי ללמוד שכל מה שעשה רבן גמליאל עשוי, שנאמר +ויקרא כג+ אלה מועדי ה'
מקראי קדש אשר תקראו אתם - בין בזמנן בין שלא בזמנן, אין לי מועדות אלא אלו. בא לו אצל רבי דוסא בן הורכניס, אמר
לו : **אם באין אנו לדון אחר בית דינו של רבן גמליאל - צריכין אנו לדון אחר כל בית דין ובית דין שעמד מימות משה ועד
עכשיו, שנאמר +שמות כד+ ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל,** ולמה לא נתפרשו שמותן של זקנים -
אלא ללמד שכל שלשה ושלושה שעמדו בית דין על ישראל הרי הוא כבית דינו של משה. נטל מקלו ומעותיו בידו, והלך ליבנה
אצל רבן גמליאל ביום שחל יום הכפורים להיות בחשבונו. עמד רבן גמליאל ונשקו על ראשו, אמר לו : בוא בשלום רבי
ותלמידי! רבי - בחכמה, ותלמידי - שקבלת את דברי.

7. שבת ו משנה ד : לא יצא האיש לא בסייף ולא בקשת ולא בתריס ולא באלה ולא ברומח

תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף כז עמוד ב : בעלי תריסין. ת"ח (הממונים) [המגינים] על הדור.

8. תלמוד בבלי מסכת הוריות דף י

כי הא דר' גמליאל ורבי יהושע הוה אזלי בספינתא, בהדי דר' גמליאל הוה פיתא, בהדי רבי יהושע הוה פיתא וסולתא, שלים
פיתיה דר' גמליאל סמך אסולתיה דרבי יהושע. אמר ליה : מי הוה ידעת דהוה לן עכובא כולי האי דאיתית סולתא? אמר
ליה : כוכב אחד לשבעים שנה עולה ומתעה את (הספינות) [הספנים], ואמרתי : שמא יעלה ויתעה [אותנו]. אמר ליה : כל כך
בידך ואתה עולה בספינה? א"ל : עד שאתה תמה עלי, תמה על שני תלמידים שיש לך ביבשה, רבי אלעזר חסמא ורבי יוחנן
בן גודגדא, שיודעין לשער כמה טפות יש בים, ואין להם פת לאכול ולא בגד ללבוש! נתן דעתו להושיבם בראש. כשעלה, שלח

להם ולא באו, חזר ושלה ובאו. אמר להם: כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם? עבדות אני נותן לכם, שנאמר: +מלכים אי' יב+ וידברו אליו לאמר אם היום תהיה עבד לעם הזה

9. תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף כז עמוד ב

ה"ג אמרה ליה **דילמא מעבירין לך אמר לה גמירי מעלין בקודש ולא מורידין**, שאם יעלוני לא יורידוני אם לא בפשיעתי, והכא נמי הות ליי שלא העבירוהו אלא גם הוא היה נשיא עמו, ודילמא עניש לך אמר לה יומא חדא לשתמש בכסא דמוקרא ולמחר לתבר, ואין צריך למחקו כמו שמחקו רש"י.

10. שמונה עשרה

משנה מסכת אבות פרק ה משנה כא

הוא היה אומר בן חמש שנים למקרא בן עשר למשנה בן שלש עשרה למצות בן חמש עשרה לתלמוד בן שמונה עשרה לחופה בן עשרים לרדוף בן שלשים לכח בן ארבעים לבינה בן חמשים לעצה בן ששים לזקנה בן שבעים לשיבה בן שמונים לגבורה בן תשעים לשוח בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם:

11. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לב עמוד ב

ת"ר: +ויקרא יט+ מפני שיבה תקום - יכול אפילו מפני זקן אשמאי? ת"ל: זקן, ואין זקן אלא חכם, שנאמר: +במדבר יא+ אספה לי שבעים איש מזקני ישראל; רבי יוסי הגלילי אומר: אין זקן אלא מי שקנה חכמה, שנאמר: +משלי ח+ ה' קנני ראשית דרכו.

12. שמות רבה (וילנא) פרשה ב ד"ה ב ומשה היה

ה' צדיק יבחן, [ובמה הוא בוחנו במרעה צאן], **בדק לדוד בצאן ומצאו רועה יפה שנה' (תהלים עח) ויקחהו ממכלאות צאן, מהו ממכלאות צאן כמו (בראשית ח) ויכלא הגשם, היה מונע הגדולים מפני הקטנים והיה מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך ואחר כך מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינונית, ואח"כ מוציא הבחורים שיהיו אוכלין עשב הקשה, אמר הקב"ה מי שהוא יודע לרעות הצאן איש לפי כחו יבא וירעה בעמי, הה"ד (תהלים עח) מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו, ואף משה לא בחנו הקב"ה אלא בצאן, אמרו רבותינו כשהיה מרע"ה רועה צאנו של יתרו במדבר ברח ממנו גדי ורץ אחריו עד שהגיע לחסית כיון שהגיע לחסית נודמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות, כיון שהגיע משה אצלו אמר אני לא הייתי יודע שרץ היית מפני צמא עיף אתה הרכיבו על כתיפו והיה מהלך, אמר הקב"ה יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כך חייך אתה תרעה צאני ישראל, הוי ומשה היה רועה**

13. תהלים פרק נא

(ג) חֲנִינִי אֶלְהִים פְּחֹסֶדֶד קָרַב רַחֲמֶיךָ מִחַה פְּשָׁעֵי :

(ד) הרבה הָרַב פְּבֹסֵנִי מְעוֹנֵי וּמְחַטְאֵתִי טְהַרְנִי :

(ה) כִּי פְשָׁעֵי אֲנִי אָדַע וְחַטְאֵתִי נִגְדִי תְמִיד :

14. תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ג עמוד א

תנו רבנן: מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר (בן) חסמא שהלכו להקביל פני רבי יהושע בפקיעין, אמר להם: מה חידוש היה בבית המדרש היום? אמרו לו: תלמידך אנו, ומימך אנו שותין. אמר להם: אף על פי כן, אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש, שבת של מי היתה? - שבת של רבי אלעזר בן עזריה היתה. - **ובמה היתה הגדה היום? אמרו לו: בפרשת הקהל. - ומה דרש בה? +דברים ל"א+ הקהל את העם האנשים והנשים והטף אם אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף למה באין? כדי ליתן שכר למביאיהן.** - אמר להם: מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני! - ועוד דרש: +דברים כ"ו+ את ה' האמרת היום וה' האמירך היום אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם - אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם דכתיב +דברים ו' שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר: +דברי הימים א' י"ז+ ומי כעמדך ישראל גוי אחד בארץ. ואף הוא פתח ודרש: +קהלת י"ב+ דברי חכמים כדרבנות וכמשמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרעה אחד. למה נמשלו דברי תורה לדרבן? לומר לך: מה דרבן זה מכוין את הפרה לתלמיה להוציא חיים לעולם, אף דברי תורה מכוונין את לומדיהן מדרכי מיתה לדרכי חיים. אי מה דרבן זה מטלטל אף דברי תורה מטלטלין - תלמוד לומר משמרות. אי מה מסמר זה חסר ולא יתר אף דברי תורה חסירין ולא יתירין - תלמוד לומר נטועים, מה נטיעה זו פרה ורבה - אף דברי תורה פרין ורבין. בעלי אספות - אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין. שמה יאמר אדם: היאך אני למד תורה מעתה? תלמוד לומר: כולם נתנו

מרעה אחד - אל אחד נתנו, פרנס אחד אמרו, מפי אדון כל המעשים ברוך הוא, דכתיב + שמות כ' + וידבר אלהים את כל הדברים האלה. אף אתה עשה אזניך כאפרכסת, וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים, את דברי אוסרין ואת דברי מתירין, את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין. בלשון הזה אמר להם: אין דור יתום שרבי אלעזר בן עזריה שרוי בתוכו

15. בניהו בן יהוידע- הרב יוסף חיים בן אליהו (בן איש חי)

בן יהוידע עמוד מס 1 א (בניהו) יוסף חיים בן אליהו הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

דף כ"ז ע"כ ה"ר מטעה בתנמיד אחד וכו' הנה הדקדוקים רבו במאמר זה ואין לורך לפרטין וי"ל בס"ד ע"פ מ"ש ההוספות ז"ל דלכך נקרא רשות לבטלה עבור מלוא אחרת ולעולם חובה היא ולפ"ז אם אדם דעלמא היה שואל לר"י היה אומר לו חובה פן שהי' ערביה קלה בעיניו וכן לפי סברה אחרת שיש בזה שכתבו אש"ג דהפלת ערביה רשות היתה משיקרא מ"מ אחד שהגביל האדם להפלת ערביה נעשית עליו חובה בן יהוידע עמוד מס 157 א (בניהו) יוסף חיים בן אליהו הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

לפי סברה זו נמי אם אדם דעלמא היה שואל לר"י היה משיב לו חובה כי משהמא כל אדם הורגל להפלת ערביה ונעשית עליו חובה ומה שהשיב ר"י לאוהו חלמיה רשות היינו כי אותו הלמיד היה רשבי' דהוה חכים יילדותו וידע והכיר ר"י צו שהוא שואל על עיקר ההפילה של ערביה ויודע הוא אשר עשה הוא חובה על כל אדם מאחר שכבר נהג בה או לאידך סברה יודע צו שהוא שואל לענין לבטלה משום מלוא אחרת ומכיר האיש ואם שיהו מה כוננו בשאלה זו לכך השיב לו רשות אך כששאל השואל שאלה זו צבהמ"ד לא ידע ר"י מי הוא השואל העקרי כמ"ש הרב פ"ע ז"ל דהיה מנהגם שאין אדם עומד לשאל צביהמ"ד אלא כל אדם יודע שאלהו לאחד שהוא ממונה על דבר זה שהוא יעמוד ושאל ויכין דרשב"י לא עמד הוא ושאל בעלמא אלא הגיד השאלה להממונה ושאל בשהם חשב ר"י שאלה זו מאיניש דעלמא לכך הסכים על השו"ב ר"ג שאמר חובה ואם היה רשב"י עומד ושואל לא היה ר"י

בן יהוידע עמוד מס 158 א (בניהו) יוסף חיים בן אליהו הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה